

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: The discipline of politics

Hoetjes, B.J.S.

Citation

Hoetjes, B. J. S. (1987). Boekbespreking van: The discipline of politics. *Acta Politica*, 22: 1987(3), 358-360.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449589>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449589>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

wordt dan geweten aan de manier waarop ik belangendemocratie als index heb ontwikkeld. Terecht wijst Van Snippenburg op het tentatieve karakter van deze variabele die te voorschijn kwam als tweede dimensie uit een factoranalyse op een twintigtal indicatoren van democratie. Het gaat evenwel wat ver om te stellen dat mijn resultaat beschouwd kan worden als een 'methodisch-technisch artefact' (p. 145). Ik ben zelf eerder geneigd nu juist het verschil tussen onze resultaten als artefact van de 'steekproef' op te vatten. Ik word in deze mening bevestigd als ik mijn onderzoek repliceer voor dezelfde groep landen als het onderhavige onderzoek, want wat blijkt. De resultaten zijn nagenoeg vergelijkbaar; ook in mijn toetsing wordt de relatie tussen de beide aspecten van politiek gereduceerd tot een verwaarloosde omvang. De bèta-waarde zakt van .48 tot .14!

Wanneer we onze gedachten rond deze studie samenvatten dan dient gezegd dat deze dissertatie als prototype kan gelden van wat binnen de thans vigerende kaders mogelijk is. De bondigheid die daarbij betracht is, laat soms wel eens wat vragen over, waarop overigens naar alle waarschijnlijkheid toch geen antwoord kan worden geformuleerd tot ieders tevredenheid.

De leesbaarheid, waaraan de schrijver de nodige zorg heeft besteed, maakt het mede door de omvang tot een uitstekend boek. Niet alleen vanwege de inhoudelijke problematiek maar ook om de methodisch technische uitwerking zou menig sociaal-wetenschappelijke opleiding het boek op de lijst dienen te zetten. Dat ik daarbij af en toe een kanttekening plaatste, moet de geïnteresseerde zeker niet weerhouden zelf van dit werk kennis te nemen.

Ton Bertrand

Noten

1. R. W. Jackman, *Politics and social equality: a comparative analysis*, New York 1975, p. 151.

2. In: Mark D. ten Hove, *The institutions of a changing welfare state*, Maastricht 1986, p. 85-106.

3. Ch. Hewitt, The effect of political democracy and social democracy on equality in industrial societies. *ASR* 42 (1977), p. 450-464. Zie ook: T. Bertrand, *Politieke democratie en welzijn*, Alphen aan den Rijn 1981, p. 227-228, waar een poging wordt ondernomen om deze correctie toe te passen.

4. Hij hanteerde 'institutional longevity', ontleend aan Huntington een variabele waarin de 'leeftijd' van een aantal instituties is verdisconteerd in een vergelijkbare onderzoeksopzet (o.c. p. 93-97).

5. R.A.G. Puyenbroek en L.B. van Snippenburg, Niveau van economische ontwikkeling in landenvergelijkend onderzoek: constructie van een schaal. *Acta Politica*, 1984, p. 713-738.

J. Blondel, *The discipline of politics*. Butterworths, Londen etc. 1982, 222 p.

Jean Blondel, Professor of Government (politicologie & bestuurskunde) aan de

universiteit van Essex, prominent beoefenaar van het vergelijkende specialisme, wil aantonen dat politicologen en bestuurskundigen een vak beoefenen waarin veel is bereikt. Temidden van andere menswetenschappen acht hij een minderwaardigheidsgevoel voor de 'study of politics' geheel misplaatst.

Blondel geeft zelf in dit boek geen alomvattend theoretisch kader en evenmin tracht hij alle stromingen binnen het vak in kaart te brengen. Wat hij wel doet, is een aantal inhoudelijke en methodologische hoofdthema's uit het vak aan de orde stellen en, na een schets van de volgens hem belangrijkste ontwikkelingen, zijn eigen visie formuleren.

Het eerste thema is het mysterieuze, ogenschijnlijk onvoorspelbare karakter van de politiek, de rol van grillige toevalsfactoren naast en tegenover maatschappelijke trends of omwentelingen, de sociale en economische omgeving tegenover de keuzevrijheid van het individu. Blondel acht daarom én de studie van ordenende spelregels in het politieke handelen (instituties, ideologieën) én de studie van de sociale en economische omgeving, maar vooral de psychologische benadering (individu en kleine groep) in beïnvloedings- en beslissingssituaties noodzakelijk.

Het tweede thema, 'the irruption of mass politics', betreft de groeiende betekenis van de gewone burger (kiezer) in de politiek. Vooral dank zij het Amerikaanse kiezersonderzoek is het inzicht in de achtergronden van kiesgedrag sterk verbeterd, doch tegelijkertijd wijst Blondel op diverse lacunes in onze kennis, met name van de dieperliggende psychologische factoren achter participatiegedrag, alsmede op de vraag, waarom voor zeer velen de politiek kennelijk zo onbelangrijk is (cultuur? socialisatie?). Opvallende afwezigheid in dit hoofdstuk is 'de massa', zoals die in de massapsychologie wordt onderzocht.

Derde thema is de overheidsbureaucratie, volgens Blondel hét kenmerk van de 20e-eeuwse regeringsstelsels en basis voor een afzonderlijke tak binnen de politieke wetenschappen, namelijk de bestuurskunde. Na een kort overzicht van de ontwikkelingen daarbinnen – van eenvoudig-mechanische praktische voorschriften (Gulick en Urwick) via institutionele beschrijvingen (Chapman), aandacht voor individuele besluitvorming (Simon) en politieke omgeving (Riggs) naar de studies van bureaucratische ethos (Crozier) –, waarbij het elitisme-pluralisme debat (Hunter-Dahl) een wat wonderlijk grote aandacht krijgt, wijst Blondel het onderzoek naar beleidsprocessen, beleidsresultaten en overbelasting van de overheid als belangrijkste lijnen aan. Opvallend binnen de bestuurskunde acht hij de relatief geringe onenigheid, vergeleken met andere takken van het vak, en de gerichtheid op praktische probleemoplossing en hervorming.

'Wereldwijde modellen', het volgende thema, met name toegespitst op de Derde Wereld, geeft een behandeling van Almon en Easton, gevolgd door Huntington en Apter. Grootse modellen wijst Blondel af; wat hij vasthoudt is het begrip 'politieke ontwikkeling', dat is het vergroten van de keuzemogelijkheden binnen een politiek systeem (Apter, *Choice and the politics of allocation*). Het zou overigens interessant zijn om dit ontwikkelingsbegrip, theoretisch én praktisch, te verzoenen met het machtsbegrip (d.i. het beperken van keuzemogelijkheden).

Blondels laatste inhoudelijke thema betreft de politieke theorie, die hij geplaagd ziet door zwakte en onenigheid. Tegenover de aanhangers van 'eeuwige waarden'

(Oakeshott, Strauss) staan de marxistoïde maatschappijcritici, die weer door 'Nieuw Rechts' worden bestreden – geen van alle lijkt de confrontatie met het empirisch onderzoek aan te kunnen. Blondel vestigt zijn hoop op analytisch-theoretici à la Rawls, die via het onderzoek van spelregels de kloof tussen normatief en gedragsmatig denken overbruggen. Ook beleidsstudies, waar doeleinden, middelen en resultaten worden gekoppeld, ziet hij voor de politieke theorie als uiterst belangrijk.

Ten slotte gaat Blondel in op twee algemeen-methodologische thema's. Allereerst de vraag, of kwantificering mogelijk is in het onderzoek naar politieke verschijnselen. Blondel acht het in elk geval wel zeer wenselijk. Hij bepleit een mengeling van wiskundige kennis en fantasie voor het vergroten van het kwantitatieve bereik, maar ziet tegelijkertijd grote problemen, met name bij het machts- en invloedsonderzoek, en bij onderzoek naar groepsgedrag – bij onderzoek naar individueel rationeel gedrag onder spelregels van democratische gelijkheid ziet hij daarentegen vele mogelijkheden.

Een tweede methodologisch probleem betreft Blondels eigen specialisme, namelijk de vergelijkende politicologie & bestuurskunde. Bij het vergelijken van regeringsstelsels wijst hij gedetailleerde case-studies én wereldwijde modellen af, doch zoekt naar *middle level comparisons*, dat is het besturen van relatief specifieke configuraties met een voortdurende neiging tot vergelijking. Hij omschrijft dit als een 'weinig wetenschappelijke' en 'min of meer artistieke' opstelling, doch wie zijn werk kent weet hoeveel systematiek én creativiteit Blondel van zichzelf eist. Bij zijn overzicht van vergelijkende studies valt overigens op, hoe weinig ontwikkeld het onderzoek naar bestuursapparaten (*comparative public administration*) is vergeleken bij dat naar overheidsbeleid, parlementen, politieke bestuurders, politieke partijen en verkiezingen.

In zijn conclusie wijst Blondel op de verworvenheden, met name dank zij de naoorlogse vakbeoefening in de Verenigde Staten, maar vooral op de problemen bij de *Study of politics*: het gebrek aan feitenmateriaal (m.n. in de Tweede en Derde Wereld), het (nog) gebrekkige inzicht in psychologische processen (b.v. bij besluitvorming) en de onduidelijkheid van de *basic unit in politics* – is dat het 'rationele' individu of juist de groep, als bron van loyaliteit, zingeving en legitimiteit?

Blondels beschouwing over de discipline, die de politiek bestudeert, is, hoezeer soms ook vatbaar voor discussie, zeer goed gedocumenteerd en beredeneerd, creatief en zeer boeiend gepresenteerd.

The discipline of politics geeft, in kort bestek, een rijk en overtuigend beeld van de samenhang, de eenheid, de verworvenheden én de nog onopgeloste problemen in de politieke wetenschappen.

B.J.S. Hoetjes

Uit de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek

Voorzitter

Tijdens de plenaire bijeenkomst op het politicologenetmaal 1987, dat werd gehouden op 7 en 8 mei jl. te Amersfoort, werd prof. dr. A. Hoogerwerf herkozen als voorzitter van de Kring.

Jaarprijs

Prof. dr. J. van Putten is benoemd tot lid van de jury Jaarprijs Politicologie. Hij volgt daarmee prof. dr. H. Daudt op. De andere leden van de jury zijn prof. dr. J.J.A. Thomassen en prof. dr. J.K. De Vree.

Nieuwe activiteiten van de Kring

De Kring heeft in het afgelopen jaar naast het organiseren van wetenschappelijke bijeenkomsten nieuwe activiteiten ontwikkeld. Voor deze activiteiten is een aantal commissies van de Kring opgericht.

– De Discipline-plan commissie bestaande uit de leden prof. dr. H. Daalder, dr. C. van der Eijk, prof. dr. J. Letterie, dr. G.P. Noordzij, prof. dr. J. van der Putten, prof. dr. M.P.C.M. van Schendelen en prof. dr. J.J.A. Thomassen, zal zich dit jaar bezighouden met het opstellen van een reactie op het rapport van de door minister Deetman benoemde commissie Sociologie, Politicologie en Bestuurskunde. Daarnaast zal deze commissie een discipline-plan samenstellen, waarin de rol van de afstudeerrichtingen politicologie en van vakgroepen politicologie aan universiteiten waar geen afstudeerrichting is, tot uitdrukking wordt gebracht.

– De commissie Politicologie, Maatschappijleer en Staatsinrichting bestaande uit de leden drs. R. Bos, dr. ing. J. W. van Deth, drs. P. Schuszler en drs. J.C.M. Vis is opgericht. De belangrijkste taken van deze commissie kunnen als volgt worden omschreven: (1) het inventariseren van de mogelijke bijdragen van de politicologie aan de politieke vorming in het voortgezet onderwijs; (2) het bevorderen van de contacten tussen politicologen verbonden aan universitaire instellingen, do-